

ARQUEOREPORT

FULL INFORMATIU DEL GRUP D'ARQUEOLOGIA
"PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES"
(Secció d'Història i Art)

Any 4

Núm. 6/39

Novembre 2014

LES PEDRES DRETES

Per August Bernat i Constantí

Pedres dretes, pedres llargues, pedres altes o pedrafites són els diferents noms amb els que aquí designem els *menhirs*. La paraula menhir prové del bretó i significa això "pedra llarga" (men=pedra, hir=llarga). Els menhirs apareixen per primera vegada en el Neolític i constitueixen els objectes més senzills i més densos de significat de tota l'edat de pedra. El fet de posar dreta una pedra constitueix la primera acció humana de transformació del paisatge: una gran pedra ajaguda a terra està mancada de significat, però si la posem dreta i la clavem a terra, es transforma en una nova presència.

És molt probable que molts menhirs acomplissin més d'una funció a la vegada, es creu que aquestes pedres anaven lligades a cultes de fertilitat, a cultes a la Mare-Terra i al Sol, a indrets sagrats o d'enterrament de personatges importants. Les pedres dretes no eren sagrades per elles mateixes sinó pel fet que hi havia la creença de que eren els habitacles o refugis dels esperits dels difunts. També podien ser fites que marcaven els límits de les pastures o de la propietat del territori, de manera que els esperits que les habitaven exercien de protecció contra possibles agressions.

Des del Neolític han passat milers d'anys, però l'home en el seu subconscient encara hi porta l'instint de posar pedres dretes, això és un fet que podem constatar en molts indrets del nostre país, per comprovar-ho donarem una ullada a algunes d'aquestes pedres espontànies, que pel seu caràcter i que jo entenc estretament lligat pel nostre subconscient a un passat remot que encara ens fascina, i que ens fa girar els ulls vers les pedres i posar-les dretes. Aquest és un fet que jo diria que no és necessàriament actual tot i que potser abans ningú no hi havia donat cap importància, però és que una pedra plantada crida poderosament l'atenció i ara estic parlant d'una profusió d'aquest fet i no d'algun cas aïllat.

L'autor en el menhir de la Pedra Alta o Pedrafita a Can Ferrer (Baix Penedès)

2

Per tal de deixar-ne constància m'ha semblat oportú classificar aquestes pedres per grups segons sigui la seva funció. Així doncs partint de la base que totes les pedres que s'han plantat o col·locat actualment ha estat de manera espontània, com obeint a un impuls o bé a una crida, tindriem un únic grup genèric. Però moltes pedres a més d'aquesta espontaneïtat, han estat plantades per algun motiu encara que a vegades aquest no sigui tant evident, i potser fins i tot ni tan sols l'autor o autors en tenien consciència.

Veurem a continuació alguns exemples, només uns pocs dels molts que he arribat a recollir, d'aquestes pedres plantades actualment i que he distribuït per grups.

Tenim en primer lloc el grup al que he donat el nom de pedres **espontànies**, pel fet de no tenir cap funció específica aparent, i que potser és el grup menys nombrós.

Pedra plantada a la zona coneguda com les Masies de Poblet (Conca de Barberà)

Pedra plantada en un enjardinat a Sta. Coloma de Queralt (Conca de Barberà)

Tindriem a continuació les pedres **protectores** o **guardianes**, aquestes pedres serien col·locades, seguint l'ancestral costum que he recollit de Joan Amades, a l'entrada d'una finca o propietat per tal de protegir aquesta dels mals esperits i les maltempades.

Pedra protectora a l'entrada d'una finca a Rodonyà (Alt Camp)

Pedra protectora a l'entrada d'una finca a Moià (Bages)

Dintre d'aquest mateix grup s'hi pot incloure un subgrup que seria el de les pedres **protectores-indicadores**. Aquestes són, igual que les anteriors, pedres col·locades a l'entrada d'una finca o d'un mas, però al mateix temps ens indiquen el nom de la casa.

Pedra protectora-indicadora de can Vinyals. Carretera d'Orrius a la Roca (Maresme)

Pedra protectora-indicadora de Can Gregori. Carretera d'Argentona a Orrius (Maresme)

Hi ha també un altre subgrup que serien les pedres merament **indicatives**, aquestes les trobarem a l'entrada d'algunes urbanitzacions, barris, jardins, etc.

Tenim encara un altre grup que són les pedres **commemoratives** o d'**homenatge**. Aquestes, potser les més nombroses i localitzades principalment en ciutats i poblacions, són aquelles que s'han utilitzat per homenatjar alguna personalitat, sigui del món de la cultura, de la política, de l'esport etc. En el seu vessant commemoratiu poden estar dedicades a fets significatius, fundacionals, països agermanats o indrets diversos.

**Pedra d'homenatge
al riu Gaià a
Bràfim (Alt Camp)**

**Pedra d'homenatge al
poeta Maragall a
Barcelona**

La sacralitat de les pedres dretes és ancestral, el seu simbolisme ens prové del fons de la història de la humanitat i les podem trobar en diferents països d'arreu del planeta. Actualment aquestes pedres han perdut el seu caràcter sagrat però segueixen exercint en nosaltres una atracció poderosa que encara que inconscientment ens impulsa a seguir posant-les dretes.

Homenatge als quatre pals catalans /Vila-rodona (Alt Camp)

LES TOMBES GELADES DELS GUERRERS ESCITES

Entre els anys 2005 a 2007 Un grup d'investigadors liderats per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), amb la participació de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, i conjuntament amb investigadors francesos i mongols van participar en un projecte europeu que tenia com a objectiu excavar tombes escites a l'Altai de Mongòlia. Es van dur a terme tres campanyes d'excavació durant les quals es varen excavar més d'una vintena de kurgans (túmuls). Molts d'ells estaven congelats i contenien cossos humans momificats acompanyats d'un ric aixovar i dels seus cavalls.

Aquesta era la primera vegada que es trobaven tombes de la cultura escita a Mongòlia, ja que fins el moment només s'havien localitzat a la cara oest de l'Altai. L'expedició ha trobat una de les primeres evidències de barreja genètica entre europeus i asiàtics a les restes d'antics guerrers escites, que van viure fa més de 2000 anys a Mongòlia, a la serralada de l'Altai. Els resultats publicats a la revista PLoS ONE, indiquen, en contra del que es considerava fins ara, que aquesta mescla no va ser fruit d'una migració europea cap a l'est, sinó d'una expansió demogràfica de la població local d'Àsia Central, afavorida per les millores tecnològiques que la cultura escita hi va comportar.

Els escites eren un poble d'origen indoeuropeu dedicat al pasturatge nòmada i a la cria de cavalls, que es va expandir per les estepes eurasiàtiques des de el mar Caspi fins a les muntanyes de l'Atai durant els segles VII-II aC. Aquest poble és conegut sobretot pels texts antics de l'historiador grec Herodot.

Tomba de la cultura escita a les muntanyes de l'Altai (Mongòlia)